

פיתוח יחידת הוראה המתייחסת לסדנה של מור פרנק בנושא קומפוזיציה בימתית

מיכל פלח

מהלך זה מתייחס לסדנה אותה העבירה הבימאית מור פרנק, במסגרת השתלמות "מטקסט לקונטקסט", והוא כולל שלושה מערכי שיעור העוסקים בקומפוזיציה.

תיאור קצר של התפיסה הבימתית שהציגה הבימאית מור פרנק

מור פרנק התייחסה בסדנה שהעבירה אל העמדת מיזנסצנה כאל קומפוזיציה. מור החלה את ההסבר על הגישה מהתבוננות בקומפוזיציה בדו-מימד מתוך תמונות שנלקחו מעיתונים. את התמונות הנבחרות ניתחה מור בשני אופנים: הראשון – חלוקת התמונה לשלושה חלקים שונים והתבוננות באופן שבו ממוקמות הדמויות ביחס למרחב, והשני – זווית ההתבוננות של הצופה.

באופן זה ניתן לנתח את התמונה באופן הבא:

(קובץ: ג'ונגל הכרך מאת ברכט, בימוי אופירה הניג, עיצוב במה ותלבושות מרים גורצקי בילו, תיאטרון שטאטטיאטר אאוגסבורג גרמניה, 2013)

לאחר שרטוט הקווים וחלוקת התמונה, ניתן לראות שהעמדת השחקנים נעשית בשלושת חלקי הבמה, ובכל חלק זוויות ההעמדה של השחקנים ומקומם מעידים על מערכת יחסים מסוימת בין הדמויות: עליונות, קרבה, ריחוק ועוד.

בהמשך להסברים על עקרונות התפיסה, מור המשיכה והדגימה כיצד תפיסה זו באה לידי בימוי בהעמדת מיזנסצנות שונות בחלל שבו עבדנו – בכל פעם שלושה שחקנים התמקמו על הבמה, כשההנחייה היתה לשים לב למרחק שלהן אחד מהשני, למיקומן ביחס ל"גריד" של הבמה, לזוויות שהם יוצרים זה ביחס לזה וביחס לקהל.

מור סיימה את הסדנה בחיבור בין העקרונות של התפיסה הבימתית לטקסט קצר מהמחזה "הוא הלך בשדות". בזכות ביסוס העקרונות הן בדו-מימד והן בתלת – מימד על הבמה, העמדת הסצנות התייחסה הן למיקום בתוך הבמה, הן למרחק ביים השחקנים והן לזוויות שונות של השחקנים.

הצעה לתרגילים המדגימים את דרך עבודתה של הבימאית מור פרנק

תרגיל ראשון – התבוננות וניתוח תמונות בימתיות

מטרות התרגיל:

- התלמידים יזהו חלוקת במה לשלושה אזורים עיקריים
- התלמידים יציעו פרשנות לבחירות בימתיות הנוגעות למיקום החשקנים בחלל הבימתי

מהלך התרגיל:

- פריסת תמונות בימתיות מתוך הצגות שבהם צפו במסגרת המגמה (אפשר גם תמונות מהצגות אחרות)
- הנחייה לתלמידים: לבחור תמונה שהם אוהבים ולחשוב מה הם אוהבים בה: צבעים, צורות, מיקום.
- כמה תלמידים יכולים לבחור באותה התמונה
- התלמידים ישתפו מה אהבו בתמונה, תוך כדי התייחסות למיקום, צבע, צורה, גובה.
- התלמידים יעמידו את התמונה בשני אופנים: בפעם הראשונה – בקומפוזיציה דומה לתמונה שבחרו ובפעם השנייה ישנו חלק מהקומפוזיציה מתוך כוונה לשנות משמעות בתמונה.

סיכום התרגיל:

- הסבר על המושג "קומפוזיציה" – באמנות: היחסים בין אובייקט לבין מסגרת היצירה. באמנויות הבמה מסגרת היצירה היא בדרך כלל הבמה והשחקנים הם המרכיב העיקרי בקומפוזיציה, לכן הקומפוזיציה תשתנה במהלך המופע.

- חיבור המושג "קומפוזיציה" למושג "מיזנסצנה" שאותו הם מכירים.
- שיתוף במליאה – כיצד השחקנים השפיעו על הקומפוזיציה בתרגיל שעשו.

תרגיל שני – שינויי קומפוזיציה במהלך סצנה

מטרות התרגיל:

- התלמידים יזהו חלוקת במה לשלושה אזורי משחק עיקריים
- התלמידים יציעו פרשנות לבחירות בימתיות הנוגעות למיקום השחקנים בחלל הבימתי, בהתאם לטקסט נתון.

מהלך התרגיל:

- התלמידים ישתפו מה הם זוכרים מהתרגיל הקודם
- התלמידים יגדירו מהי קומפוזיציה ומהי מיזנסצנה
- לתלמידים יחולקו טקסטים שילקחו מתוך המחזה הנלמד בכיתה
- התלמידים יתחלקו לקבוצות בהתאם למספר השחקנים בסצנה.
- התלמידים יזהו רעיון מרכזי בסצנה
- התלמידים יציעו רצף קומפוזיציות שיוביל למיזנסצנה
- התלמידים יערכו חזרות בהתאם לפרשנות שלהם
- התלמידים יציגו לפני הכיתה את הסצנות השונות

סיכום התרגיל:

- התלמידים יסבירו מה היו השיקולים שלהם ברצף הקומפוזיציות שהציגו ומה היה הרעיון המרכזי שזיהו בסצנה

תרגיל שלישי – זיהוי רעיון מרכזי ובחירת קומפוזיציה בטקסט לא תאטרוני

מטרות התרגיל:

- התלמידים יזהו רעיון מרכזי בטקסט לא מוכר
- התלמידים יציעו פרשנות לבחירות בימתיות הנוגעות למיקום השחקנים בחלל הבימתי

מהלך התרגיל:

- התלמידים ישתפו מה הם זוכרים מהתרגילים הקודמים
- התלמידים יגדירו מהי קומפוזיציה ומהי מיזנסצ'נה
- לתלמידים יחולקו טקסטים לא תאטרוניים – שירים קצרים
- התלמידים יתחלקו לקבוצות של 4-5 תלמידים בקבוצה.
- התלמידים יזהו רעיון מרכזי בשיר
- התלמידים יציעו רצף קומפוזיציות שיוביל למיזנסצ'נה
- התלמידים יערכו חזרות בהתאם לפרשנות שלהם
- התלמידים יציגו לפני הכיתה את הסצנות השונות

סיכום התרגיל:

- התלמידים ישתפו מה היה שונה בין העמדת סצנה מתוך טקסט תאטרוני לטקסט שירי
- התלמידים יסבירו מה היו השיקולים שלהם ברצף הקומפוזיציות שהציגו ומה היה הרעיון המרכזי

שזיהו בסצנה

הצעה למחווון לדרכי הערכה של התרגילים

מחווון לתרגיל השני והשלישי

רמת ביצוע נמוכה	רמת ביצוע בינונית	רמת ביצוע גבוהה	
<p>התלמידים לא זיהו את הרעיון המרכזי, התלמידים לא הביאו רעיון מרכזי אל הבמה או הביאו אותו באופן חלקי ביותר</p> <p style="text-align: right;">0-20 נקודות</p>	<p>התלמידים זיהו רעיון מרכזי וניסחו אותו בצורה ברורה יחסית, אך הביאו אותו אל הבמה באופן חלקי</p> <p style="text-align: right;">20-30 נקודות</p>	<p>התלמידים זיהו רעיון מרכזי, ניסחו אותו בצורה ברורה והביאו אותו לידי ביטוי על הבמה</p> <p style="text-align: right;">30-40 נקודות</p>	<p>זיהוי רעיון מרכזי בטקסט</p> <p style="text-align: right;">0-40 נקודות</p>
<p>התלמידים לא התייחסו לשלושת חלקי הבמה, או התייחסו מעט התלמידים הציגו פחות מ 2 קומפוזיציות לא היה חיבור בין הקומפוזיציות והן לא הובילו לסצנה</p> <p style="text-align: right;">0-15 נקודות</p>	<p>התלמידים התייחסו לשלושת חלקי הבמה התלמידים הציגו רצף של 2-5 קומפוזיציות שונות היה חיבור חלקי בין הקומפוזיציות, המיזנסצנה היתה קטועה</p> <p style="text-align: right;">15-30 נקודות</p>	<p>התלמידים התייחסו לשלושת חלקי הבמה התלמידים הציגו רצף של לפחות 5 קומפוזיציות שונות היה חיבור בין הקומפוזיציות והן הובילו למיזנסצנה</p> <p style="text-align: right;">30-40 נקודות</p>	<p>קומפוזיציה</p> <p style="text-align: right;">0-40 נקודות</p>
<p>התלמיד לקח חלק מועט, או לא לקח חלק. התלמיד לא הקפיד על שיח מכבד ולא פעל למען הצלחת התרגיל</p> <p style="text-align: right;">0-8 נקודות</p>	<p>התלמיד לקח חלק בפעילות, אך לא הביא רעיונות או לא הקפיד על שיח מכבד. התלמיד נכח בחזרות ופעל למען הצלחת התרגיל</p> <p style="text-align: right;">8-15 נקודות</p>	<p>התלמיד לקח חלק משמעותי בפעילות: הביא רעיונות, ניהל שיח מכבד, נכח בחזרות ופעל למען הצלחת התרגיל</p> <p style="text-align: right;">15-20 נקודות</p>	<p>עבודת צוות</p> <p style="text-align: right;">0-20 נקודות</p>

